

деец на националноосвободителното движение и съратник на Раковски, ни предоставят възможността да разберем позицията на този представител на българската емиграция относно личността Ив.Грудов и първите му прояви на обществено-политическата сцена. "Аз го виждам добър момък" и "много привязан към вас" - отбелязва Й.Дайнелов и продължава - "Габровско магаре. Наистина добър е, но не файда, като само устно, а в сърце заспал".¹¹ Дали е безпристрастен Дайнелов в преценката си не можем да отсъдим, но трайното включване на Грудов в съставната част на българската емиграция е предопределено от развоя на събитията и се свързва с приготовленията на габровци за ново въстание. В началото на 1862 г. той се озовава в сръбската столица, "нарочно за това изпратен от съзаклятниците за споразумение с Раковски... и след неудачния опит на това движение той не смееше вече да се завърне в България".¹² Връзките му с Раковски се задълбочават и той става един от дейните представители на оформилия се около него в Белград политически кръг от български емигранти - участник е в Първата българска легия, член е на ръководството на "Привременното българско началство".¹³ Създадено през пролетта на 1862 г. като представителен орган, застъпващ интересите на българското освободително дело¹⁴, съществуването на "Началството" е оповестено през м.юни с.г. чрез изработения "Щатут" (устав), подписан от шестима учредители - Раковски като председател и членове - д-р Рашко Петров, Димитър Павлович, Иван Касабов от средите на младата българска интелигенция и търговците Сава Иванов и Иван Грудов. Според Димитър Страшимиров ръкописът на черновката на статута и на този, изписан на чисто напомнят почерка на Грудов или Касабов.¹⁵ Като счита, че краят на този опит за създаване на централно ръководство на националнореволюционното ни движение е обусловен от "несъвместимостта между идеи и дисциплина", той пояснява, че причината за неговото кратко функциониране е "национален дефект", "индивидуалистичният елемент, на който е трудно да се документира".¹⁶

Името на Иван Грудов се свързва и с процесите на изграждане и развитие на Тайният централен български комитет и неговият печатен орган в "Народност". Своеобразна изява на българската либерална буржоазия и интелигенция и преходна форма в опитите за обединяване на националните сили, основаният през май 1866 г. комитет заема значимо място сред изградените от българската емиграция през 60-70-те години на XIX в. политически организации. Участието на Грудов като член на ТЦБК е несъмнено, тъй като името му е отбелязано в спомените на Ив.Касабов, Ат.Андреев, Ив.Адженов, П.Кисимов, без да уточняват началното време на членството му.¹⁷ Грудов, който прави допълнения в черновката на румънския текст за "Свещена коалиция", е обвинен от Касабов, според Ал.Бурмов неоснователно, че е прибавил името си в документа и така сам се вписва сред първите учредители на Тайния български комитет.¹⁸ Не е изключена възможността той да е член на комитета още от основаването му, без да е в ръководството, участвало в изготвянето на Акта за коалиция между българи и румънци. Като "дейтелен" член на комитета, на Ив.Грудов е поверена архиварската длъжност, което обяснява факта защо у него е запазена значителна част от архивата на организацията, предадена след неговата